Służba Porządkowa

Kategorie: Instytucje

Służba Porządkowa, SP (niem. Ordnungsdienst, OD) została powołana przez Rumkowskiego 28 lutego 1940 r., na polecenie niemieckiego prezydenta policji Johannesa Schäfera. Oficjalnie rozpoczęła swoją działalność 1 marca 1940 r., a jej komendantem został Leon Rozenblat (vide). 1 maja 1940 r. Mordechaj Chaim Rumkowski publicznie poinformował o powstaniu SP, co sprawia, że ta data pojawia się w niektórych relacjach i opracowaniach jako dzień jej utworzenia. Policja żydowska musiała wykonywać zarówno rozkazy niemieckie, jak i te wydawane przez Rumkowskiego. Zorganizowana była na wzór policji polskiej, z wewnętrzną hierarchią według stopni służbowych, uwidacznianych odpowiednimi symbolami na czapce, z podziałem na grupy szeregowych i oficerów. Rozenblat utworzył najpierw cztery posterunki, tzw. rewiry, obejmujące określony teren getta. W listopadzie 1940 r. powstał piąty posterunek na Marysinie, przy granicy getta. W 1941 r. rewiry miały następujące siedziby: I – przy ul. Franciszkańskiej 27, II – przy ul. Limanowskiego 56, III – przy ul. Łagiewnickiej 61, IV – przy ul. Marysińskiej 69 i V – przy ul. Zagajnikowej 36. Komenda SP mieściła się przy ul. Lutomierskiej 1. Pod koniec listopada 1942 r. V Rewir został połączony z IV. Osobny oddział sprawował służbę przy Ba?uckim Rynku (vide).

SP zgodnie z przedwojennymi wzorami polskiej Policji Państwowej posiadał swój Wydział Śledczy. Do chwili utworzenia Sądu we wrześniu 1940 r. była to jedyna instancja wymiaru sprawiedliwości w getcie. Członków Służby Porządkowej rozpoznać można było po niebieskich czapkach, podobnych w kolorze, jak złośliwie twierdzono, do mundurów niedawno pokonanej przez Niemców armii francuskiej, oraz żółto-białych opaskach na ramieniu, na których widniała niebieska gwiazda Dawida. Ich jedyne uzbrojenie stanowiły gumowe pałki.

W Kronice z 7 kwietnia 1941 r. zamieszczono dokładny opis funkcjonowania Służby Porządkowej:
„Stworzona została we własnym zakresie. Aparat Służby

Porządkowej podzielony jest na pięć rewirów, specjalny oddział sprawuje służbę na Bałuckim Rynku. Oddział ten w pierwszym rzędzie ma za zadanie czuwanie nad porządkiem przy odbiorze wszelkiej nadchodzącej do getta aprowizacji, czy to przez Bałucki Rynek (vide), czy ze stacji przeładunkowej na Marysinie (vide). Następnie siedmioosobowa ekipa członków SP przydzielona jest do niemieckiej Policji Kryminalnej, której siedziba mieści się na terenie getta. W tzw. Kripo funkcjonariusze Służby Porządkowej pełnią służbę pomocniczą, jak np. zajmują się dostawianiem wzywanych przez tę placówkę osób, wyszukiwaniem adresów itp. Rewiry policyjne działają w obrębie przyznanych im dzielnic i funkcjonariusze ich pełnią służbę bezpieczeństwa na ulicach getta oraz wewnętrzną w lokalach urzędów, sklepach gminnych. Również Służba Porządkowa czuwa nad zwalczaniem przemytu. Rewiry policyjne uprawnione są do nakładania i ściągania grzywien pieniężnych przy drobnych przewinieniach oraz rozporządzają aresztami, w których mogą przetrzymywać w zakresie własnych uprawnień do 48 godzin. We wszelkich poważniejszych wypadkach przestępstw SP przekazuje sprawy Urzędowi Śledczemu, który je prowadzi w po rozumieniu z Urzędem Prokuratorskim. Istnieje ponadto Oddział SP Kontroli Cen. Oddział ten kontroluje ceny artykułów spożywczych w sklepach, jak na ulicach i rynkach. Jednocześnie oddział ten tępi wszelkie przekroczenia ze strony sprzedawców w stosunku do wydawanych przez Przełożonego Starszeństwa Żydów przepisów o handlu żywnościowym. Dalej Oddział Sanitarny SP współpracuje z Wydziałem Gospodarczym w dziedzinie opieki nad zdrowotnością i stanem sanitarnym getta. Oddział Specjalny – Sonderkommando (vide) – przeprowadza rewizje, których celem jest rekwizycja kosztowności, futer oraz ukrytych towarów, walut, nie wyłączając marek niemieckich, jako też wszelkich obiektów, które podlegają obowiązkowi sprzedaży do Gminy (jak np. maszyn do szycia). Zarekwirowane walory zostają sprzedawane władzom niemieckim, zaś towary spotyka ten sam los, względnie zostają one zużytkowane w warsztatach gminnych. Członkowie SP otrzymują następujące gaże: komendant – 300 mk, komisarze – 190 marek, podkomisarze – 150 mk, aspiranci 110–130 mk, starsi przodownicy – 90, przodownicy – 80, szeregowcy – 70, referenci – 90, kanceliści – 75 mk. Przy najmniejszych uposażeniach dochodzą dodatki rodzinne”[1].

Od maja 1940 r. istniała Pomocnicza Służba Porządkowa (vide), jej zadaniem była ochrona drewnianych obiektów przed rozebraniem

na opał oraz sklepów i kuchni przed kradzieżami.

Od połowy września tego roku działało Pogotowie Policyjne, powołane do likwidowania demonstracji. W końcu 1940 r. przekształcono je w Wachabteilung, którego zadaniem było pilnowanie spokoju i porządku na Bałuckim Rynku (vide) oraz eskortowanie dostaw żywności do getta. W październiku 1941 r., na wzór niemiecki, podporządkowano SP straż pożarną. Członkowie SP, głównie oficerowie, używani byli do nadzoru ważnych dla getta wydziałów i resortów pracy. W okresie wysiedleń do ośrodka zagłady w Chełmnie nad Nerem w 1942 r. członkowie SP brali w nich bezpośredni udział. Od listopada 1942 r. do marca 1943 r. istniała Żeńska Służba Porządkowa (FOD).

Policja żydowska oceniana była krytycznie przez mieszkańców getta. Podkreślano, że początkowo policjanci werbowani byli przez Rumkowskiego spośród przestępców i osób z przedwojennego półświatka. Na opinii o SP szczególnie zaważyła funkcja pełniona podczas wysiedleń, przede wszystkim we wrześniu 1942 r. (vide szpera) czy też likwidacji getta. W końcu 1940 r. policja żydowska liczyła 700 członków, zaś w styczniu 1942 r. ich liczba wzrosła do 1000–1200. W związku ze zmniejszeniem się populacji getta po wysiedleniach, jej liczebność w kwietniu 1943 r. spadła do 530 osób.

Przypisy

1. Kronika, t. 1, s. 160–161, 7.04.1941.

Źródła

Encyklopedia, s. 153-155, Kronika, t. 1, s. 160–161, 7.04.1941; t. 5, s. 344–345.

Tagi

administracja żydowska system prawny w getcie

Data aktualizacji: 10-11-2026

Data dodania: 07-08-2025